

Muhammad-karikaturene som motiv for terroranslag: En oppdatering

Foredrag holdt på Konsortieseminar 11. juni 2008, NUPI i etterkant av selvmordsangrepet mot den danske ambassaden i Islamabad 2. juni 2008.

Ved Truls Hallberg Tønnessen, PhD-kandidat og forsker, FFI.

Hendelser knyttet til karikaturene (2006)

Jeg vil først raskt minne om de viktigste hendelsene fra forrige ”runde” med Muhammad-karikaturene.

I kjølvannet av publiseringen av Muhammad-karikaturene først i den danske avisen Jyllandposten 30. september 2005 og deretter i det norske bladet Magazinet 10. januar 2006, ble det rettet flere angrep mot norske og danske interesser i utlandet. Disse angrepene kan ikke sies å være utpregede terrorhandlinger, men heller demonstrasjoner som løp løpsk og førte til sabotasjehandlinger mot norske og danske interesser. Det har blitt spekulert i om hvorvidt disse aksjonene ble iscenesatt av myndighetene i de respektive land, eller i hvert fall at myndighetene unnlot å gripe inn mot de rasende folkemengdene. Mest dramatisk var da den norske og danske ambassaden i Damaskus ble angrepet av en folkemengde og satt fyr på. I Pakistan ble kontorer tilhørende Telenor angrepet to ganger i løpet av februar 2006. Samme måned ble også norske soldater angrepet i deres leir i Meymaneh, Afghanistan. Det er uklart hvorvidt sistnevnte angrep var direkte relatert til publiseringen av Muhammad-karikaturene. I løpet av februar oppfordret også de irakiske opprørsgruppene *Jaysb al-Islami fi al-Iraq* (Den islamske hæren i Irak) og *Jaysb al-Mujahidin* (Mujahidins hær) til angrep mot danske og norske mål i Irak i februar 2006. Generelt førte karikaturene til mye mer oppmerksomhet og trusler rettet mot Danmark enn mot Norge.

Juli 2006: Bomber utplassert på to tyske tog

Det ble framsatt mange trusler mot Danmark på jihadistiske webforum. I tillegg truet lederskapet for al-Qaida med hevnaksjoner utover våren 2006. Det første konkrete forsøket på et terrorangrep motivert av Muhammad-karikaturene var muligens utplasseringen av bomber på to tyske tog i juli 2006. En av hovedmennene bak denne aksjonen hevdet at angrepet var ment som hevn for karikaturene, ettersom disse også hadde blitt publisert i tyske aviser. Det har også blitt spekulert i at gruppen hadde andre motivasjoner. Én kan ha vært den da pågående krigen mellom Hizballah og Israel, særlig ettersom broren til en av hovedmennene ble drept av israelske styrker like før angrepsforsøket. Imidlertid hadde planleggingen av aksjonen blitt påbegynt i god tid før broren ble drept, så dette kan ikke ha vært den eneste motivasjonsfaktoren. Hovedmannen som hevdet at angrepet var ment som hevn for karikaturene, nevnte også konflikten i Libanon og drapet på opprørslederen Abu Musab al-Zarqawi i juni 2006 som motiv. Det virker med andre ord som om de var motivert av flere faktorer. Etter å ha gått gjennom all dokumentasjon i saken, har imidlertid de tyske etterforskerne

kommet til den konklusjon at karikaturene ikke var hovedmotivasjon, men at angrepet var ment som en ”opptaksprøve” til al-Qaida nettverket.

Det har blitt spekulert om forbindelser mellom de hovedmistenkte i Tyskland og den danske cellen som ble arrestert i Vollsmose i Odense, Danmark i september 2006. En av de mistenkte skal ha hatt tilknytning til den danske imamen Abu Bashar, som holdt til i Vollsmose, og som var sentral i den danske delegasjonen som reiste rundt i den muslimske verden høsten 2005 for å samle muslimsk støtte til protestaksjoner mot Muhammad-karikaturene. Den mistenkte skal også ha hatt togbillett til Odense på seg da han ble arrestert.

Terrorismeplaner i Danmark

I september 2006 ble altså en gruppe bestående av ni muslimer arrestert i Vollsmose i Odense. I følge danske påtalemyndigheter var målet deres å detonere en bombe i København og motivasjonen skal ha vært Muhammad-karikaturene. De mistenkte var tilknyttet Abu Bashars moské. I september 2007 ble det gjennomført flere arrestasjoner av terrorismisten i Nørrebro i København, men her er motivasjonen for gruppa fortsatt ukjent. I februar 2008 ble det avdekket drapsplaner mot den danske tegneren Kurt Westergaard som tegnet den mest omstride karikaturen (Muhammad med bombe i turbanen). Da drapsplanene mot Westergaard ble kjent, trykket 17 danske aviser karikaturene på nytt som en sympatiaksjon med Westergaard. Dette inkluderte aviser som tidligere hadde nektet å trykke karikaturene.

Reaksjoner etter republisering av karikaturene

Denne republiseringen av karikaturene var en meget viktig årsak til at Danmark igjen mottok flere trusler. Det var trolig også en viktig beveggrunn bak selvmordsangrepet mot den danske ambassaden i Islamabad i juni 2008. At danske aviser igjen trykket karikaturene ble tatt som et signal om at Danmark ikke hadde lært av de kraftige reaksjonene i 2006, og at de derfor måtte straffes enda hardere for å få dem til å lære. På de jihadistiske nettforumene ble det framsatt flere oppfordringer til angrep mot dansker spesielt, og mot andre som fornærmer Profeten Muhammad generelt. Det var imidlertid flere som kunne godta en unnskyld fra danske myndigheter. Det er tydelig at gjentagelsen førte til at Danmark spesielt ble nevnt som mål for terrorangrep. For eksempel truet nå Taliban med å angripe danske mål som hevn for karikaturene.

Vilks og ”rondellhunden”

En lignende situasjon oppsto i Sverige august 2007 da den svenske avisen Nerikes Allehånde trykket opp en illustrasjon ”rondellhund”, tegnet av den svenske kunstneren Lars Vilks. ”Rondell” er det svenske ordet for rundkjøring, og illustrasjonen var skissen til en skulptur som skulle stå i en rundkjøring. Hundens hode var erstattet med en etterligning av Profetens Muhammas hode. Publiseringsen av denne skissen førte til at Lars Vilks ble drapstruet av Abu Umar al-Baghdadi, leder for *Den islamske staten i Irak* som er en allianse av irakiske opprørsgrupper, ledet av al-Qaida i Irak. Al-Baghdadi utlovet en dusør på 150 000 amerikanske dollar til den som ”slaktet Vilks som et lam”, 100 000 dollar hvis han ble drept, og 50 000 dollar for redaktøren for Nerikes Allehånde.

Vilks selv var imidlertid noe skuffet over dusøren, og mente hodet hans var verdt mer enn 150 000 dollar. Al-Baghdadi truet også med å angripe svenske firmaer.

Det er imidlertid tegn på at trusselen fra al-Qaida i Irak hovedsakelig var ment for å skape oppmerksomhet rundt al-Qaida i Irak på en tid hvor de var i ferd med å miste fotfeste i Irak og nøt mindre og mindre støtte blant sunni-muslimene i Irak. For det første var al-Qaida i Irak helt stille om den første publiseringen av Muhammad-karikaturene i 2006, da mange andre aktører framsatte trusler. Publiseringen av "rondellhunden" førte imidlertid til mye mindre oppmerksomhet enn de "originale" karikaturene, og det er påfallende at al-Qaida i Irak valgte å gjøre seg synlig på en sak som relativt få andre aktører hadde reagert på. I tillegg er nok dusør-settingen ment å være en slags tilsvar til den amerikanske praksisen med å utlove dusører til dem som kommer med opplysninger o.a som fører til at al-Qaida ledere blir arrestert eller drept.

Uttalelser fra al-Qaida ledelsen om karikaturene (2006)

Da situasjonen hadde roet seg etter de kraftige protestene mot karikaturene i februar 2006, kom Zawahiri (4. mars 2006) og Osama bin Laden (26. april 2006) med uttalelser om Muhammad-karikaturene. Det er interessant at de avvirket situasjonen før de valgte å gå ut med sine kommentarer. De ønsket ikke å drukne i alt oppstyret rundt karikaturene i februar, men ventet heller til de var garantert å få mer oppmerksomhet. Al-Qaidas toppledelse hevdet at masseaksjoner som demonstrasjoner, ambassadebrenninger og boikott ikke var tilstrekkelig som reaksjon. Bin Laden ville ha tegnerne av karikaturene utlevert, ellers var ingen av dem spesifikt opptatt av Danmark. I stedet så de karikaturene som kun ett av mange eksempler på at Vesten fører et korstog mot Islam. Bin Laden sa at en kjernesak i dette korstoget er å legge under seg Baghdad, som var hovedsete for det islamske kalifatet i nesten 600 år. Underforstått: de danske karikaturene gjorde ikke så mye fra eller til. Al-Zawahiri oppfordret til angrep mot vestlige land generelt, særlig angrep som ville få store økonomiske konsekvenser for det landet som ble angrepet. Han oppfordret også til å slåss for å befri muslimske områder med utenlandsk militær tilstedeværelse og å slåss mot muslimske regimer som på en eller annen måte samarbeidet med Vesten. Danmark og karikaturene var altså kun en av mange faktorer. Libyeren Abu Yahya al-Libi, som framstår som en viktig ideolog i al-Qaidas toppledelse, fremsatte i mai 2006 terrortrusler mot Danmark, Frankrike og Norge, hvor han påpeker at demonstrasjoner fort blir glemt, mens terrorhandlinger blir husket.

Uttalelser fra al-Qaida ledelsen om karikaturene (2008)

19. mars 2008, ca en måned etter republiseringen av karikaturene i danske aviser, kom Osama bin Laden med en ny tale hvor han kommenterte karikaturene. Her beskrev han karikaturene som enn verre og større tragedie enn Vestens drap på muslimske kvinner og barn, og at straffen også vil bli strengere. Bin Laden legger med andre ord mer vekt på tegningene i 2008 enn han gjorde i 2006. I et åpent nettmøte med al-Zawahiri like før jul i fjor, kom det spørsmål om hvorfor Norge eller norske interesser har blitt nevnt som mål av ledelsen i al-Qaida. Al-Zawahiri svarte at dette var fordi Norge har deltatt i aksjoner mot muslimske land. I forbindelse med karikaturene truer han imidlertid kun

Danmark direkte og ikke Norge. Samtidig sa han også at alle land som har fornærmet Profeten bør bli straffet.

Oppsummering

Norge har altså i liten grad blitt eksplisitt nevnt som terrormål som en følge av karikaturene. Dette gjaldt også i 2006, da Danmark og danske mål gjentatte ganger ble truet. Unntaket må sies å være Per Edgar Kokkvold, generalsekretæren i Norsk Presseforbund, og Vebjørn Selbekk, som gjentatte ganger ble truet på jihadistiske nettforum. Mange av truslene ble imidlertid framsatt i den villfarelse at Kokkvold og Selbekk representerte Jyllandposten, at de var tegnerne av karikaturene og så videre. Danmark har gjentatte ganger blitt truet, og det er tydelig at Danmark oftere blir nevnt som terrormål som en følge av karikaturstriden. Republiseringen av karikaturene har virket særlig oppildnende og ført til en rekke trusler mot danske interesser og har nok vært en viktig årsak til angrepet på den danske ambassaden i Islamabad.